lexoshpejt

Trashëgimia

Frang Bardhi dhe fjalori i parë i shqipes (1635)

Një klerik nga Kallmeti i Zadrimës, «Dictionarium latino-epiroticum» i botuar në Romë, fjalët e urtë që shtoi në fund dhe mbrojtja e prejardhjes shqiptare të Skënderbeut

2 nëntor 2026 / 2 min lexim

Ilustrim origjinal i redaksisë lexoshpejt. Nuk është fotografi ose objekt historik.

Frang Bardhi, në latinisht Franciscus Blancus, lindi në vitin 1606 në Kallmet të Zadrimës, në një familje që kishte dhënë disa klerikë. Si shumë të rinj katolikë shqiptarë të kohës, ai studioi në Itali, në kolegjin ilirik të Loretos dhe më pas në Romë, në kolegjin e Kongregatës për Përhapjen e Fesë.

Fjalori

Në vitin 1635, kjo Kongregatë botoi në Romë veprën e tij **«Dictionarium latino-epiroticum»**, fjalor latinisht-shqip. Në atë kohë, shqiptarët quheshin shpesh «epirotë» në gjuhën latine. Fjalori përmban rreth pesë mijë fjalë latine me përkthimet shqipe. Ai njihet si fjalori i parë i njohur i gjuhës shqipe.

Qëllimi kryesor ishte praktik: t'i ndihmonte klerikët që shërbenin mes shqiptarëve të kuptonin dhe të përdornin gjuhën e popullit. Por për ne sot, fjalori ka vlerë të madhe historike, sepse tregon si flitej shqipja e veriut në shekullin XVII dhe ruan fjalë që sot janë harruar ose kanë ndryshuar.

Fjalët e urta

Në fund të fjalorit, Bardhi shtoi disa faqe me shprehje dhe **fjalë të urta shqipe**, me përkthim latinisht. Kjo është një nga përmbledhjet më të hershme të shkruara të urtësisë popullore shqiptare. Ai shtoi gjithashtu lista me emra vendesh dhe me fjalë të përditshme si numrat dhe ditët.

> *Një fjalor nuk është vetëm listë fjalësh. Është dëshmi se një gjuhë jetonte, punonte dhe mendonte.*

Mbrojtja e Skënderbeut

Në vitin 1636, Bardhi botoi në Venedik një vepër në latinisht me titullin «Apologjia e Skënderbeut». Ai iu përgjigj një peshkopi boshnjak, që kishte shkruar se Skënderbeu ishte me prejardhje boshnjake. Bardhi solli argumente nga burimet historike dhe nga tradita për të treguar se Skënderbeu ishte shqiptar. Kjo vepër tregon se, edhe dy shekuj pas vdekjes së heroit, kujtimi i tij ishte pjesë e identitetit të shqiptarëve të shkolluar.

Peshkopi

Po në vitin 1635 ose pak më pas, Bardhi u emërua peshkop i Sapës, në Zadrimë. Ai i shkroi Romës raporte për gjendjen e besimtarëve dhe të kishave në zonën e tij, që sot janë burime të vlefshme për historinë e asaj kohe. Vdiq i ri, në vitin 1643.

Pse e kujtojmë

1. **Ai la fjalorin e parë të njohur të shqipes,** një themel për studimet e mëvonshme.
2. **Ruajti fjalë të urta** që përndryshe mund të kishin humbur.
3. **Mbrojti me argumente** një pjesë të kujtesës historike shqiptare.

Burimet

Bardhi, F. (1635). *Dictionarium latino-epiroticum*. Romë: Sacra Congregatio de Propaganda Fide. WorldCat

Elsie, R. (2005). *Albanian Literature: A Short History*. I. B. Tauris. WorldCat

Elsie, R. (2010). *Historical Dictionary of Albania* (2nd ed.). Scarecrow Press. WorldCat

Lexoje në internet: https://www.lexoshpejt.com/artikull/frang-bardhi-fjalori